

Aleksander Dzbyński (Rzeszów)

„INITIATIVE KREMS 2001“ IN IGOŁOMIA BEI KRAKAU

Am 16–17 April 2004 fand das vierte Treffen der „Initiative Krems 2001“ in Igołomia bei Krakau statt. Das war jedoch das erste Treffen, in welchem sich zugleich das Organisatorische mit dem Wissenschaftlichen begegneten, denn die drei früheren Treffen der „Initiative“: in Krems 2001 (Österreich), in Olomouc 2002 (Tschechien) und in Fribourg 2003 (Schweiz) waren ausschließlich der Planung gewidmet.

Das Thema der diesjährigen Tagung wurde ganz allgemein als „Aktuelle Forschungsfragen und Probleme zum Spätneolithikum und der Frühbronzezeit in Mitteleuropa“ formuliert, was im Grunde auch das Interessenspektrum der „Initiative“ treffend zusammenfasst. Als Tagungsort diente die klassizistische Parkanlage mit dazugehörigem Schloss in Igołomia, in welchem das Archäologische Institut der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Krakau eine stimmungsvolle Forschungsstätte mit Labors, Gästezimmer und Magazinräumen eingerichtet hat.

Initiative Krems wurde in Wien 2001 gegründet. Sie ist aus dem Bedarf entstanden, eine neue Plattform und ein Diskussionsforum für innovative Ideen und Projekte zum Endneolithikum und Frühbronzezeit, vornehmlich im Mitteleuropa, zu etablieren. Zu ihren Gründer gehören: Alexandra Krenn-Leeb (Wien), Jozef Bátora (Nitra), Sławomir Kadrow (Krakau), Johannes Müller (Bamberg), Anna-Luisa Pedrotti (Trento), Jaroslav Peška und Peter Turk (Ljubljana). Man ist bemüht, dass jedes Land mindestens einen Repräsentanten in der „Initiative“ hat. Zu den jeweiligen Treffen werden jedoch auch andere Forscher (Nichtmitglieder) eingeladen, welche mit ihren Arbeiten das Interessenspektrum der „Initiative“ decken.

Diesjähriges Treffen wurde von Sławomir Kadrow von dem Institut der Archäologie und Ethnologie der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Krakau vorbereitet. Das

offizielle Programm startete am Freitag den 16. April mit einer Besprechungsrunde über die künftigen Pläne der „Initiative“. Auf den Vorschlag von Johannes Müller wurde der thematische Rahmen der nächsten Tagung im Bereich der Siedlungsarchäologie des Spätneolithikums und der Frühbronzezeit bestimmt. Diese Tagung soll auch in Bamberg 2005 stattfinden und ebenfalls einen wissenschaftlichen Charakter haben. Für 2006 hat man hingegen eine größere Konferenz in Bristol (zuständig für die Organisation: Volker Heyd), spätestens 2006 vorgeschlagen.

Nach der Besprechungsrunde wurden bereits am Freitag die Referate gehalten (siehe die anschließende Auflistung). Am Samstag fand die Fortsetzung statt. Da die „Initiative Krems 2001“ eine spürbar auf den Diskurs eingestellte Körperschaft darstellt, waren die Referenten in ihren Abhandlungen sowohl zeitlich als auch förmlich nicht eingeschränkt. Nach jedem Referat fand auch eine freie Diskussionsrunde statt.

Die Referate präsentierten vielfältig fokussierte Analysen der archäologischen Fakta, beginnend bei Nekropolen und Gräbern (Bartelheim, Batora), über siedlungsarchäologische Untersuchungen (Müller, Krenn-Leeb) und chronologische Fragen (Furholt), bis hin zu den speziellen Analysen der verschiedenen Materialien in Raum und Zeit (Czebreszuk & Rassman, Heyd, Keiser, Dzbynski). Sehr ergänzend für die präsentierte Reihe der analytischen Archäologie wirkten einerseits ein Bericht über die aktuelle Forschungen in Österreich (Krenn-Leeb) und andererseits ein sehr theoretischer Ansatz über Kultur und Gesellschaft (Kadrow).

Fazit: Alles in einem muss diesjährige (2004) „Initiative Krems 2001“ in Igołomia bei Krakau als ein sehr anregendes und inhaltsreiches Diskussionsforum zusammengefasst werden. In der Thematik der Referate kann man sicherlich ein gelungenes Querschnitt durch die Problematik des III./II. Jahrtausends in Mitteleuropa sehen. Dabei scheinen allerdings die Studien über das sog. „Becherphänomen“ kontinuierlich sowohl ein zentrales (3 Referate) als auch ein entwicklungsfähiges Forschungsobjekt der genannten Periode zu sein.

Liste der Referenten:

Martin Bartelheim (Freiberg) – *Grabbeigaben als Statusanzeiger? – Beispiele aus der südspanischen El Argar-Kultur.*

Jozef Batora (Nitra) – *Gräberfelder der Nitra-Kultur in Nitra.*

Janusz Czebreszuk (Poznań), Knut Rassmann (Frankfurt am Main) – *Zinnbronze und Bernstein in der mitteleuropäischen Frühbronzezeit.*

Aleksander Dzbynski (Basel) – *Metrologie in der Kultur mit Schnurkeramik und ihre Bedeutung für die Kulturentwicklung des zentraleuropäischen Raumes.*

Martin Furholt (Bamberg) – *Die absolutchronologische Datierung der Schnurkeramik*

Volker Heyd (Bristol) – *Zur Südostgrenze des Glockenbecher-Phänomens.*

Ślawomir Kadrow (Krakow) – *Structures of culture in early phases of Metal Ages.*

Elke Kaiser (Berlin) – *Das Ende eines Austausches – Die Mitte des 3. Jt. V. Chr. Als Zeitmarke gravierender kultureller Transformation in Südost- und Osteuropa.*

Alexandra Krenn-Leeb (Wien) – *Aktuelle Forschungsfragen sowie Probleme zum Spätneolithikum und der Frühbronzezeit in Österreich.*

Alexandra Krenn-Leeb (Wien) – *Ökologie und Ökonomie der Kupferzeit im mittleren Donauraum. Grundlagenforschung zur Klärung der stereotypen Siedlungsplatzwahl am Beispiel der endneolithischen Jevišovice-Kultur.*

Johannes Müller (Bamberg) – *Zum Endneolithikum in Franken – erste Ergebnisse eines Siedlungsarchäologischen Projekts.*

Ausserdem anwesend: Jaroslav Peška (Olomouc), Laure Salanova (Paris).

Aleksander Dzbyński

„INITIATIVE KREMS 2001“ W IGOŁOMI POD KRAKOWEM

W dniach 16–17 kwietnia 2004 roku, w Igołomi pod Krakowem, odbyło się czwarte spotkanie „Inicjatywy Kremskiej 2001”. Było to jednak pierwsze spotkanie, w którym sprawy organizacyjne oraz debata naukowa w formie konferencji zbiegły się w jednym miejscu i czasie. Poprzednie trzy spotkania „Inicjatywy Kremskiej 2001”: w Krens 2001 (Austria), w Ołomuńcu 2002 (Czechy) oraz we Fribourgu 2003 (Szwajcaria) były bowiem poświęcone wyłącznie planowaniu i organizacji.

Temat tegorocznego posiedzenia określono dość ogólnie jako „Aktualne problemy badawcze późnego neolitu oraz wczesnej epoki brązu w Europie Środkowej”. Takie sformułowanie tematu oddaje jednak właściwie spektrum zainteresowania „Inicjatywy”. Na miejsce spotkania wybrano klasycystyczne założenie parkowo-palacowe w Igołomi, gdzie Instytut Archeologii i Etnologii PAN posiada liczne pracownie, magazyny oraz pokoje gościnne. Godna uwagi jest również bardzo pozytywna atmosfera tego miejsca, co niezwykle sprzyja dysputom naukowym.

„Inicjatywa Krenska 2001” została założona w Wiedniu w 2001 roku. Powstała ona z potrzeby zorganizowania nowej platformy czy też forum dyskusyjnego dla innowacyjnych projektów i idei dotyczących późnego neolitu oraz wczesnej epoki brązu w Europie Środkowej. Do jej założycieli należą: Alexandra Krenn-Leeb, Jozef Batora, Sławomir Kadrow, Johannes Müller, Anna-Luisa Pedrotti (z Trento we Włoszech), Jaroslav Peška und Peter Turk (z Lublany w Słowenii). W ramach „Inicjatywy” dokłada się starań, aby każdy kraj posiadał co najmniej jednego reprezentanta. Oprócz tego, do organizowanych spotkań zaprasza się innych badaczy, których prace mieszczą się również w spektrum zainteresowania „Inicjatywy”.

Tegoroczne posiedzenie „Inicjatywy Kremskiej 2001” zostało zorganizowane przez Sławomira Kadrowa z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Krakowie. Program oficjalny zainicjowano w piątek 16. kwietnia. Na początek odbyła się dyskusja organizacyjna o przyszłych planach „Inicjatywy”. Z zadowoleniem przyjęto propozycję Johannes Müllera, aby przyszłe spotkanie odbyło się w Bambergu w 2005 roku oraz poświęcone było problematyce osadnictwa późnego neolitu i wczesnej epoki brązu. Posiedzenie to ma mieć również charakter konferencji. Najpóźniej na rok 2006 zaplanowano natomiast większą konferencję w Bristolu, której tematu jednak jeszcze nie ustalono. Organizatorem tej konferencji będzie Volker Heyd.

Po omówieniu kwestii organizacyjnych rozpoczęto rundę naukową prezentacją referatów (zob. listę referatów). Prezentacje kontynuowano dnia następnego – w sobotę 17-go kwietnia. Ponieważ „Inicjatywa Kremska 2001” jest stowarzyszeniem wyraźnie nastawionym na nieskrępowane uprawianie dyskusji, referenci nie byli ograniczani czasowo i formalnie w swoich wystąpieniach. Po każdym wystąpieniu odbywała się otwarta runda pytań oraz dyskusja.

Referaty przedstawiały różnorakie sposoby doboru analizy archeologicznych faktów. Począwszy od zespołów grobowych (Bartelheim, Batora), poprzez analizy pozostałości osadniczych (Müller, Krenn-Leeb) oraz problematyki chronologicznej (Furholt), a kończąc na specjalnych badaniach autorskich różnych materiałów w czasie i przestrzeni (Czebreszuk i Rassman, Heyd, Keiser, Dzbyński), konferencja igołomska oferowała szeroki przekrój zagadnień. Jako niezwykle trafnie dopełniające powyższą listę tematyczną należy określić sprawozdania z aktualnych badań regionalnych w Austrii (Krenn-Leeb) oraz wysoce teoretyczny przyczynek o kulturze i społeczeństwie (Kadrów).

Podsumowując tegoroczną „Inicjatywę Kremską 2001” należy zatem bez wątpienia stwierdzić, że stanowiła ona niezwykle interesujące i wartościowe forum dyskusyjne, w którym tematyka referatów złożyła się w dobrze dobrany przekrój problematyki przełomu III/II tysiąclecia w Europie Środkowej. Dodatkowo należałoby jednak zwrócić uwagę na fakt, że studia nad tzw. „fenomenem pucharowym” stanowią nadal centralny obiekt badań wspomnianego okresu (3 referaty), a dynamika ich rozwoju jest niezaprzeczalna.

Lista referentów:

Martin Bartelheim (Freiberg) – *Grabbeigaben als Statusanzeiger? – Beispiele aus der südspanischen El Argar-Kultur.*

Jozef Batora (Nitra) – *Gräberfelder der Nitra-Kultur in Nitra.*

Janusz Czebreszuk (Poznań), Knut Rassmann (Frankfurt am Main) – *Zinnbronze und Bernstein in der mitteleuropäischen Frühbronzezeit.*

Aleksander Dzbyński (Basel) – *Metrologie in der Kultur mit Schnurkeramik und ihre Bedeutung für die Kulturentwicklung des zentraleuropäischen Raumes.*

Martin Furholt (Bamberg) – *Die absolutchronologische Datierung der Schnurkeramik.*

Volker Heyd (Bristol) – *Zur Südostgrenze des Glockenbecher-Phänomens.*

Sławomir Kadrów (Kraków) – *Structures of culture in early phases of Metal Ages.*

Elke Kaiser (Berlin) – *Das Ende eines Austausches – Die Mitte des 3. Jt. V. Chr. Als Zeitmarke gravierender kultureller Transformation in Südost- und Osteuropa.*

Alexandra Krenn-Leeb (Wien) – *Aktuelle Forschungsfragen sowie Probleme zum Spätneolithikum und der Frühbronzezeit in Österreich.*

Alexandra Krenn-Leeb (Wien) – *Ökologie und Ökonomie der Kupferzeit im mittleren Donauraum. Grundlagenforschung zur Klärung der stereotypen Siedlungsplatzwahl am Beispiel der endneolithischen Jevisovice-Kultur.*

Johannes Müller (Bamberg) – *Zum Endneolithikum in Franken – erste Ergebnisse eines Siedlungsarchäologischen Projekts.*

Oprócz tego obecni byli: Jaroslav Peška (Olomouc) i Laure Salanova (Paris).